

5.1.2.e

5.1.2.e

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer**Programma**

Natuur

Onderwerp

Aanpak overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De aanpak overgangsgebieden en het voornemen van GS om voor 17 Natura 2000-gebieden in Brabant in één keer het Natura 2000-beheerplan te actualiseren tbv het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen.

Aanleiding

Zoals aangekondigd in de [Statenmededeling Participatietraject programma Overgangsgebieden](#) van 25 maart 2025 hebben we de afgelopen periode een verkenning onder partners en belanghebbenden uitgevoerd om breed inhoud op te halen voor het uitwerken van een aanpak voor overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden. In deze Statenmededeling informeren wij u over het vervolgtraject.

GS willen negatieve effecten vanuit de omgeving op de overbelaste Natura 2000-gebieden verminderen door maatregelen te nemen in de overgangsgebieden om daarmee de natuur in de Natura 2000-gebieden te versterken. We weten dat maatregelen die we nemen dicht nabij Natura 2000-gebieden een (relatief) grote bijdrage kunnen leveren aan doelbereik in de Natura 2000 gebieden. In overgangsgebieden willen we gaan werken aan duurzamer grondgebruik en het

herstel van het watersysteem. Het uitgangspunt is dat de gronden hun agrarische functie behouden en dat wij agrarisch ondernemers een zo helder mogelijk perspectief bieden op de gebruiksmogelijkheden van de gronden.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

De aanpak overgangsgebieden is onderdeel van een bredere aanpak om drukfactoren op Natura 2000-gebieden te verminderen en te werken aan natuur- en waterherstel. Ook vanuit de BOS 2.0, de KRW-impuls, de ALG en GGA, de uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel en het Actieplan gewasbescherming werken we aan deze doelen. Het is dan ook uitdrukkelijk niet zo dat met de inzet op overgangsgebieden alle drukfactoren op Natura 2000-gebieden worden weggenomen; samen met de andere dossiers beogen wij de weg naar natuurherstel in te slaan.

Bevoegdheid

Het vaststellen van een programma onder de Omgevingswet is een bevoegdheid van GS.

Rollen en belangen

Overgangsgebieden zijn onderdeel van een breder pakket aan maatregelen voor het versterken en beschermen van de Natura 2000-gebieden en het behalen van de KRW-doelen. Dit is van belang om ervoor te zorgen dat we Brabant openhouden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen.

Kernboodschap

1. *De aanpak overgangsgebieden gaat bestaan uit drie lijnen: 1) via de uitvoeringsmaatregelen in GGA-gebieden, 2) vergunningverlening en handhaving op orde en 3) indien nodig de inzet van de omgevingsverordening.*

Groenblauwe Gebiedsgerichte aanpak (GGA)

In de GGA werken gebiedspartners sinds 2021 samen aan oplossingen voor natuurherstel van stikstofgevoelige N2000-gebieden, voldoende water met een betere kwaliteit, een goede bodem en de toekomst van de landbouw. De GGA-gebiedsprocessen zijn de gezamenlijke werkwijze om gebiedsvisies, concrete gebiedsplannen en projecten te ontwikkelen voor een duurzame en toekomstige transformatie binnen hun totale gebied. En op deze wijze de ontwikkeling van onder andere de overgangsgebieden te realiseren, bijvoorbeeld via de inzet van financieel- en grondinstrumentarium en het

combineren van het overgangsgebied met andere opgaves, zoals groenblauwe dooradering. Daarnaast is het voor het herstel van de Natura 2000-gebieden nodig dat maatregelen voor hydrologische herstel (zoals beschreven in de natuurdoelanalyses) worden uitgevoerd. Met de Aanpak Landelijk Gebied (ALG) geeft de provincie een extra impuls om de uitvoering van projecten in de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak te versnellen. Er is in dit kader budget voor projectvoorstellen in de directe nabijheid van N2000-gebieden die voldoende bijdragen aan het verminderen van drukfactoren op N2000-gebieden. Deze aanpak komt ook tegemoet aan de wens van stakeholders om maatwerk per gebied te leveren.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

Vergunningverlening en handhaving op orde

Vanwege de urgentie en verantwoordelijkheid om ons maximaal in te spannen voor de N2000 en KRW-doelstellingen, is het noodzakelijk om daarnaast een extra stap te zetten. Naast de gebiedsgerichte aanpak zijn ook generieke maatregelen nodig om de negatieve effecten vanuit de omgeving op N2000-gebieden te verminderen. De jurisprudentie rondom gewasbeschermingsmiddelen (onder andere [uitspraak leleteelt in Drenthe](#)) en grondwateronttrekkingen ([uitspraak de Peel](#)) onderstrepen dit. Voor activiteiten met mogelijk significant negatieve effecten op een Natura 2000-gebied is een **omgevingsvergunning** voor de Natura 2000-activiteit nodig. Daarom is het noodzakelijk om het onderdeel 'Toetsing huidige activiteiten en vergunningverlening' in de Natura 2000-beheerplannen voor agrarische activiteiten te actualiseren.

De eerdergenoemde uitspraken hebben geleid tot onzekerheid voor ondernemers over mogelijke beperkingen in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen. We zetten ons in om zo snel mogelijk een helder kader te ontwikkelen zodat duidelijkheid ontstaat over wat waar wel en niet is toegestaan. Voor juridische zekerheid zijn we echter ook afhankelijk van jurisprudentie die zich de komende jaren rond deze onderwerpen zal ontwikkelen.

Vanwege de urgentie van zowel de N2000-doelstellingen, het bieden van duidelijkheid aan ondernemers en het kunnen behandelen van handhavingsverzoeken willen wij dit onderdeel van de N2000-beheerplannen voor de zomer van 2026 in één keer voor alle 17 N2000-gebieden (waar wij als provincie voortouwnemer van zijn) actualiseren. Daarmee gaat de aanpak

overgangsgebieden integraal onderdeel uitmaken van de (verplichte) N2000-beheerplannen per gebied. Ondernemers in de omgeving van N2000-gebieden hebben daarmee duidelijkheid over een vergunningplicht voor gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen. We onderzoeken of en hoe zoning zou kunnen werken en de benodigde omvang van de zone(s) waarin deze vergunningplicht in ieder geval aan de orde is. In de participatie en communicatie hebben we specifiek aandacht voor de ondernemers die dit gaat raken.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

De volledige Natura 2000-beheerplannen per gebied worden de komende jaren in batches van een aantal gebieden geactualiseerd. Dit zijn aparte besluitvormingstrajecten.

Sturen op duurzaam grondgebruik

Met de vergunningplicht en het sturen op beperking van gebruik van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen sturen we indirect op duurzamer grondgebruik in gebieden rondom Natura 2000 (overgangsgebieden). Dit in samenhang met het uitvoeren van hydrologische herstelmaatregelen rondom de Natura 2000-gebieden, grotendeels in de GGA onder verantwoordelijkheid van de waterschappen. Deze aanpassingen in het watersysteem zullen ook leiden tot extensivering van het grondgebruik en daarmee tot minder emissies. Voor meststoffen (ammoniakuitstoot en nitraatuitspoeling) onderzoeken we hoe we dit goed kunnen meenemen in de Natura 2000-beheerplannen, waarbij we kijken of en zo ja welke maatregelen nodig zijn aanvullend aan Europees en landelijke beleid (8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn) en de aanpak vanuit de Kaderrichtlijn Water.

In de verkennende fase is ook onderzocht wat de mogelijkheden zijn om overgangsgebieden te verankeren in de omgevingsverordening. In de omgevingsverordening kan met ge- en verboden steviger worden gestuurd op het verminderen van negatieve effecten vanuit de omgeving op N2000-gebieden. We houden de vinger aan de pols en als het doelbereik van bovenstaande aanpak onvoldoende is, zal op termijn de inzet van de Omgevingsverordening aan de orde kunnen zijn. Het opnemen van extra gebruiksbepalingen voor overgangsgebieden in de omgevingsverordening (boven op de vergunningplicht) leidt tot

nadeelcompensatie. Hiervoor zijn we grotendeels afhankelijk van het beschikbaar komen van middelen vanuit het Rijk.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

- 2. Uit de verkennende ronde blijkt steun bij partners voor het toewerken naar duurzamer grondgebruik in de omgeving van N2000-gebieden, er zijn wel verschillende beelden over de route daar naartoe.*

Er lijkt breed begrip te zijn voor de noodzaak van het verminderen van drukfactoren nabij de Natura 2000-gebieden. Uit de participatie blijkt echter wel dat er verschillende ideeën bestaan over de mate van extensivering (of innovatie) en de route er naar toe. Waarbij er vanuit de agrarische sector overduidelijk geen behoefte is aan een verplichtend spoor terwijl andere belangenorganisaties (vanuit natuur of medeoverheden) de waarde van een verplichtend spoor – ook in relatie tot Brabant Openhouden – onderschrijven. Vanuit alle partijen wordt opgeroepen om maatwerk mogelijk te maken.

- 3. Perspectief voor agrarische ondernemers*

In de overgangsgebieden moet toekomstperspectief blijven voor agrarische ondernemers. Doordat er een vergunningplicht is bij nieuw gebruik (t.o.v de referentiesituatie – in de meeste gebieden is dat 2004) van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen waarbij het vanwege het verslechteringsverbod zeer de vraag is of die verleend kunnen worden, zal het grondgebruik in de praktijk meestal extensiever (moeten) worden. Grondgebonden (melk)veehouderij (graslanden) zijn belangrijk om verdroging tegen te gaan en de emissies van meststoffen te verminderen. Maar ook akkerbouw blijft mogelijk binnen bepaalde voorwaarden (zoals biologische teelten) en waar passend in een hersteld watersysteem.

Om ondernemers perspectief te bieden en te komen tot een proportionele aanpak, willen we op basis van een passende beoordeling/plan-mer traject verkennen of we bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld het gebruik van biologische gewasbeschermingsmiddelen of emissiearme technieken, vrij kunnen stellen van de vergunningplicht. Hierdoor kunnen bepaalde soorten grondgebruik worden doorgezet zonder dat er een natuurtoestemming nodig is. Daarnaast is het nodig om, via verdere juridische uitspraken, duidelijkheid te verkrijgen over hoe het bestaand gebruik (gebruik ten tijde van de referentiesituatie – in de meeste gebieden is dat 2004) wordt bepaald. Momenteel is dit met name voor gewasbeschermingsmiddelen nog

onduidelijk. Dit heeft impact op de mate van doelbereik en de rechten en plichten van agrarische ondernemers.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

We onderzoeken welke mogelijkheden er binnen de financiële en juridische kaders (staatssteun) zijn om ondernemers te ondersteunen om zich aan te passen aan de gewenste situatie. Daarbij zetten we in ieder geval actief in op een herwaarderingsregeling (vanuit de Groenblauwe catalogus) om agrariërs die actief aan de slag willen met extensivering financieel te ondersteunen. Momenteel wordt deze regeling getoetst door de Europese Commissie op staatssteunaspecten, we hopen deze regeling medio 2026 te kunnen openstellen. Daarnaast werken we ook in de gebiedsgerichte aanpak aan oplossingen om agrarische grondgebruik af te stemmen op de natuur- en waterdoelen, bijvoorbeeld door middel van kavelruil, wettelijke herverkaveling of gebruik te maken van de beleidsregel voor extensivering.

Consequenties

1. Vergunningplicht en handhaving

De vergunningplicht voor activiteiten met negatieve effecten op N2000-gebieden volgt uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Als gevolg van recente jurisprudentie is het noodzakelijk om in het Natura 2000-beheerplan uitspraken te doen over gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen. Veel agrarische ondernemers zullen daardoor een omgevingsvergunning voor hun activiteiten nodig hebben of hun huidige activiteiten moeten aanpassen (terug naar de referentiesituatie).

Voor doelbereik is het van belang om hierop ook toezicht te houden en waar nodig te handhaven. Het ontwikkelen van een handhavingsperspectief draagt bij aan duidelijkheid voor ondernemers, doelbereik en slimme inzet van capaciteit.

2. Financiën

We onderzoeken of het actualiseren van de Natura 2000-beheerplannen leidt tot een nadeelcompensatieplicht, en vragen hierover advies. Aan het concreet toepassing geven aan huidige inzichten rondom de vergunningplicht voor gewasbescherming en grondwateronttrekkingen zijn naar verwachting geen financiële consequenties verbonden. Voor hydrologische herstelmaatregelen blijft de nadeelcompensatieplicht van toepassing, zoals hierboven beschreven zijn deze uitvoeringsmaatregelen

onderdeel van de GGA-gebiedsprocessen en andere uitvoeringsprojecten in en rondom de Natura 2000-gebieden. De middelen voor de gebiedsgerichte aanpak komen uit de bestaande middelen zoals de no-regret middelen, LPN-fase 2 en middelen vanuit de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) voor De Peel.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

3. In de aanpak overgangsgebieden scheppen we duidelijkheid over het agrarisch perspectief

Om ondernemers zoveel als mogelijk duidelijkheid te bieden over het toekomstige perspectief in overgangsgebieden, maken we in de Natura 2000-beheerplannen zoveel mogelijk duidelijk welke vormen van grondgebruik of activiteiten mogelijk zijn zonder natuurtoestemming (passende beoordeling) en onder welke condities toestemmingen kunnen worden verleend voor de overige vormen van grondgebruik. Ook geven we aan welke vrijwillige maatregelen, bijvoorbeeld t.a.v. bemesting, op onze ondersteuning kunnen rekenen.

4. De aanpak overgangsgebieden biedt voldoende flexibiliteit om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen

Met de inzet op de uitvoering in de GGA, de Natura 2000-beheerplannen (verwerken jurisprudentie) en op termijn mogelijke doorvertaling van zones in de Omgevingsverordening blijven we als provincie flexibel om in te spelen op wat er landelijk (mogelijk) qua beleid, en bijbehorende middelen gaat komen rondom overgangsgebieden.

Europese en internationale zaken

Met de aanpak overgangsgebieden dragen we bij aan internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kader Richtlijn Water.

Communicatie

Belangrijke elementen in de communicatieboodschap zijn de duiding van de aanpak overgangsgebieden middels de Natura 2000-beheerplannen, de bestaande jurisprudentie en wat deze aanpak op welk moment concreet gaat betekenen voor verschillende stakeholders, met name agrarische ondernemers/grondeigenaren. Daarnaast is tijdige procesinformatie van belang over de momenten waarop de verschillende stakeholders worden betrokken en waar de participatieve ruimte zit.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

Vervolg

Voor de zomer van 2026 actualiseren we dit deel van de 17 Natura 2000-beheerplannen en stelt ons college dit in ontwerp vast. Vervolgens start de terinzagelegging, na verwerking van de zienswijzen stellen wij dit deel van de N2000-beheerplannen definitief vast. De verwachting is dat dit eind 2026 zal gebeuren. Het participatieproces loopt door, zoals hierboven ook beschreven. Naar verwachting is er een MER-plicht voor dit deel van de actualisatie van de N2000-beheerplannen. Hiervoor zal eerst een NRD (Nota van Reikwijdte en Detailniveau) worden opgesteld. Deze wordt eind 2025 vastgesteld en wordt daarna ter inzage gelegd.

Naar aanleiding van deze Statenmededeling bieden we PS aan om informierend en oordeelsvormend hierover in gesprek te gaan.

De volledige Natura 2000-beheerplannen per gebied worden de komende jaren in batches van een aantal gebieden geactualiseerd. Dit zijn een apart besluitvormingstrajecten.

Bijlagen

Geen.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

mr. I.R. Adema

drs. G.H.E. Derks MPA